

แบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง สำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

Risk Management Maturity Model for Public Higher Education Institution

¹สิริลักษณ์ ชื้อสัตย์ (Siriluk Suesat)

²ทวีศิลป์ กุลนพาดล (Taweesil Koolnaphadol)

³จตุพล ยงศร (Chatupol Yongsorn)

¹คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี

(Nursing Faculty, Rajamangala University of Technology Thunyaburi)

^{2, 3}คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

(Education Faculty, Srinakharinwirot University)

Email: siriluksuesat@gmail.com

Received November 14, 2021; **Revised** December 8, 2021; **Accepted** April 5, 2022

Abstract

This quantitative research is aimed to analyze contents of the risk management process and construct risk management maturity model in Public Higher Education Institutes of the Office of the Higher Education Commission (OHEC). There were 385 sample sizes, which consisted of the administrators and the academic instructors. The multi-stage sampling was used to select 30 public higher institutes. The data were collected by using questionnaire. Data were analyzed by exploratory factor analysis. The results showed that the 75 variables can be divided into five groups with an Eigen value >1.00, which explained the variance of 75 variables for 66.81%. The maturity of risk management was divided into five levels, as follows: (1) natured; (2) established; (3) organized; (4) managed; and (5) integrated.

Keywords: Enterprise Risk Management; Risk Management Maturity Model; Public Higher Education Institution

บทคัดย่อ

การศึกษาเชิงปริมาณครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการบริหารความเสี่ยง และสร้างแบบจำลองภาวะของการบริหารความเสี่ยงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) โดยมีกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ จำนวน 385 คน โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน เพื่อการได้มาของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละกลุ่มของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 30 แห่ง เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบ (Exploratory Factor Analysis) ผลการวิจัยพบว่า การจัดตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีทั้งหมด 75 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มได้จำนวน 5 องค์ประกอบ มีค่า Eigenvalue เกิน 1.00 อธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมด 75 ตัวแปร ได้ร้อยละ 66.81 และสามารถแบ่งระดับภาวะของการบริหารความเสี่ยงเป็น 5 ระดับ คือ 1) ธรรมชาติสถาบัน 2) การสร้าง 3) การจัดระเบียบ 4) การบริหารจัดการ และ 5) การบูรณาการ

คำสำคัญ: การบริหารความเสี่ยงแบบทั่วทั้งองค์กร; แบบจำลองภาวะของการบริหารความเสี่ยง; สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

บทนำ

การบริหารความเสี่ยงแบบทั่วทั้งองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) ช่วยให้องค์กรสามารถจัดการความเสี่ยงที่หลากหลายในแต่ละงานได้แบบทั่วทั้งองค์กร (Karunaratne, 2018) โดยเป็นแนวทางที่สำคัญในการลดความเสี่ยงต่าง ๆ รวมทั้งเพื่อใช้ประโยชน์จากโอกาสความเสี่ยงเชิงรุก ไปเป็นการบูรณาการของการบริหารความเสี่ยง (Integrated Risk Management) และการบริหารความเสี่ยงแบบองค์รวม (Holistic Risk Management) (Curkovic et al., 2013; Hoyt & Liebenberg, 2011; Nocco & Stulz, 2006) ในการติดตามประเมินผล การบริหารความเสี่ยงแบบทั่วทั้งองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) จึงเป็นกรอบที่ถูกนำไปปรับใช้ในการบริหารความเสี่ยงในมิติต่าง ๆ ขององค์กรหลายแห่งในปัจจุบัน

การศึกษาระดับอุดมศึกษา ถือเป็นแหล่งกำเนิดความก้าวหน้าทางวิชาการที่มีส่วนสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เป็นแหล่งถ่ายทอดและแหล่งค้นพบความรู้ในหลากหลายวิชา พบว่าสถานศึกษาของรัฐบาลในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำแบบจำลองภาวะของการบริหารความเสี่ยงไปใช้ โดยมีการประเมินความก้าวหน้าของการบริหารความเสี่ยงในการศึกษาระดับอุดมศึกษา ในการก้าวข้ามความเป็นราชการ (Bureaucracy Structure) ขององค์กรที่มีความจำกัดด้านโครงสร้าง เพื่อการปรับระบบการตัดสินใจให้เหมาะกับองค์กร ให้มีการจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและบูรณาการอย่างไร้รอยต่อ มีการบริหารความเสี่ยงบูรณาการเข้ากับการดำเนินงาน กลยุทธ์ วัตถุประสงค์ และการตัดสินใจทางธุรกิจขององค์กรด้วย (Lundquist, 2015)

จากการศึกษาความสำคัญ ความจำเป็น และสภาพปัญหาที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการบริหารความเสี่ยงในสถานศึกษา จึงทำให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการทำวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบจำลองภาวะของการบริหารความเสี่ยงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งเป็นองค์กรที่ต้องมีการกำกับและการบริหารความเสี่ยงอย่างเต็มรูปแบบขึ้น ประกอบกับยังมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำแบบจำลองภาวะของการบริหารความเสี่ยงน้อยมาก ในองค์กรที่เป็นสถาบันอุดมศึกษาไทยโดยเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ทั้งที่แบบจำลองภาวะของการบริหารความเสี่ยงจะเป็นการสร้างฐานข้อมูลความรู้ที่มีประโยชน์ต่อการบริหาร และการปฏิบัติงานด้านความเสี่ยงใน

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เป็นแหล่งข้อมูลสำหรับผู้บริหารในการตัดสินใจได้ อีกทั้งแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงจะเป็นเครื่องมือ สำหรับประเมินระดับการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อความก้าวหน้าของการพัฒนาแนวทางการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในประเทศไทย เพื่อการคงอยู่ได้ของระบบอุดมศึกษาไทย และสามารถดำรงภารกิจหลักของการพัฒนาการผลิตบัณฑิตที่มีคุณภาพได้ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของกระบวนการบริหารความเสี่ยงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ
2. เพื่อสร้างแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตของเนื้อหา จะวิเคราะห์เฉพาะองค์ประกอบของกระบวนการบริหารความเสี่ยง ในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ เพื่อนำไปสู่การสร้างแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง

ขอบเขตด้านประชากร จะศึกษากับกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ ที่ทำงานเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวนโดยประมาณ 35,889 คน

ขอบเขตของกลุ่มตัวอย่าง จะศึกษาเฉพาะกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ จำนวน 385 คน จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) ที่ได้มาจากการสุ่มตัวอย่างประชากร

ขอบเขตของพื้นที่ที่ศึกษา จะศึกษาเฉพาะสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 30 แห่ง เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 5 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 20 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 5 แห่ง

ขอบเขตของระยะเวลา คือ ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-ตุลาคม พ.ศ. 2564

ทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดการอุดมศึกษา

จากแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2551 – 2565) ที่มุ่งยกระดับคุณภาพอุดมศึกษาไทย เพื่อผลิตและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีทักษะการทำงานสูงที่สอดคล้องกับรูปแบบเศรษฐกิจของประเทศแนวใหม่ สามารถปรับตัวสำหรับงานที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต และมีสมรรถนะสากลเรียนรู้การใช้ชีวิตในสังคมมุ่งพัฒนาศักยภาพอุดมศึกษาไทย ตลอดจนมุ่งแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศ และมุ่งปฏิรูปอุดมศึกษาเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพอุดมศึกษาไทย (Office of the Higher Education Commission, 2008) กอปรกับวิกฤตของสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบัน ในเรื่องจำนวนผู้เรียนที่เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่อง ตลาดแรงงานและสถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีสารสนเทศจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิต ทั้งเรื่องการเรียนรู้และการทำงาน สอดรับกับการศึกษาการปรับรูปอุดมศึกษา ที่ศึกษาพบผลกระทบทั้งต่างประเทศและใน

ประเทศไทย ว่ามีการปิดตัวลงของสถาบันอุดมศึกษาจำนวนมาก ทั้งจากมหาวิทยาลัยและบุคลากรที่ไม่สามารถปรับตัวได้ (Puncreobutr, 2019; Christensen et al., 2011) รวมถึงการที่ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องปรับตัวในช่วงวิกฤต ด้วยการยกระดับคุณภาพทางวิชาการให้อยู่ในระดับสากล พร้อมทั้งผลิตกำลังคนให้ตรงกับความต้องการของภาคอุตสาหกรรม โดยมีกระทรวงการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ทำหน้าที่สนับสนุนงบประมาณในสาขาที่แต่ละสถาบันอุดมศึกษาเชี่ยวชาญ ที่ตรงตามความต้องการของประเทศ และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐทั้งสิ้น

แนวคิดแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง

แบบจำลองวุฒิภาวะเป็นตัวต้นแบบ ที่จะบ่งบอกว่าหน่วยงานมีวุฒิภาวะในการปฏิบัติงานถึงระดับใด แบบจำลองวุฒิภาวะในด้านต่าง ๆ รับแนวคิดมาจากแบบจำลองวุฒิภาวะความสามารถ (Capability Maturity Model: CMM) ที่พบในงานวิจัยด้านวิศวกรรมและเทคโนโลยี (Ghazal, Soomro & Shaalan, 2013) แบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงส่วนใหญ่แบ่งออกเป็น 4 หรือ 5 ระดับ โดยเริ่มจากวิธีการแบบดั้งเดิมหรือแบบเฉพาะกิจในการบริหารความเสี่ยงและพัฒนาไปสู่ระดับที่สูงขึ้น อาทิ การบริหารความเสี่ยงในระบบ ISO 31000 (Proença et al., 2017) ที่แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (1) ระดับเบื้องต้น (Initial Level) (2) ระดับมีการจัดการ (Managed Level) (3) ระดับมีการกำหนดกระบวนการ (Defined Level) (4) ระดับมีการจัดการเชิงจำนวน (Quantitative Managed Level) และ (5) ระดับมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Optimizing Level) เมื่อพิจารณาภายใต้กรอบ RIMS (Risk and Insurance Management Society, 2006) ได้แบ่งความก้าวหน้าเชิงวุฒิภาวะออกเป็น 5 ระดับ คือ (1) ระดับเฉพาะที่ (Ad Hoc) (2) ระดับเบื้องต้น (Initial) (3) ระดับมีการดำเนินการ (Repeatable) (4) ระดับมีการบริหารจัดการ (Managed) และ (5) ระดับนำ (Leadership) ส่วน Hillson (1997 as cited in Chapman, 2011) ได้เสนอแบบจำลองวุฒิภาวะของการจัดการความเสี่ยง และได้แบ่งระดับความก้าวหน้าเชิงวุฒิภาวะออกเป็น 4 ระดับ คือ (1) ระดับเบื้องต้น (Naïve) (2) ระดับริเริ่ม (Novice) (3) ระดับปกติ (Normalized) และ (4) ระดับธรรมชาติ (Natural) การพิจารณาภายใต้การกำกับดูแลกิจการที่ดี (Good Governance: GG) มีการแบ่งความก้าวหน้าเชิงวุฒิภาวะออกเป็น 4 ลำดับขั้นตอน คือ (1) ระดับการมีความตระหนัก (Awareness) (2) ระดับมีการประเมินความเสี่ยง (Risk Assessment) (3) ระดับมีการดำเนินการบริหารความเสี่ยง (Sustainable Risk Management Practices) และ (4) ระดับซับซ้อน (Sophisticated) ซึ่งเหมาะต่อการจัดระดับองค์กรเพื่อการแข่งขันและการปฏิบัติที่ดี (Good Practice) ขององค์กร โดยเฉพาะองค์กรของรัฐที่เป็นสาธารณะ ซึ่งมีระดับของการดำเนินการตามกระบวนการบริหารความเสี่ยงขององค์กร ที่มีความแตกต่างกันมากและยากที่จะวัด (Spikin, 2013) จึงได้มีการนำกรอบแนวคิดแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง (Risk Management Maturity Model: RMMM) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประโยชน์ ในการทำความเข้าใจระดับความซับซ้อนของกระบวนการบริหารความเสี่ยงทางธุรกิจ และเป็นเครื่องมือที่บอกความสามารถในการบริหารความเสี่ยงและพัฒนาความสามารถในการเปลี่ยนแปลง (Change Platform) มาใช้ เพื่อรับมือกับเหตุการณ์ความเสี่ยงในอนาคตขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อวัดระดับความซับซ้อนของกระบวนการดำเนินงาน และการอำนวยความสะดวกตามแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด (Spikin, 2013) รวมทั้งสนับสนุนการประเมินสุขภาพขององค์กร และระบบการจัดการความปลอดภัย เพื่อการระบุว่าการบริหารจัดการ และบำรุงรักษา เป็นระบบควบคุมความเสี่ยงที่ปกป้องความปลอดภัยของบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมขององค์กร ตามแนวทางการพัฒนาแบบจำลองวุฒิภาวะ (Proença et al., 2017) แบบจำลองวุฒิภาวะ (Maturity Model) ต้องได้รับการพัฒนาหากไม่มีอยู่ หรือหากมีอยู่แล้ว แบบจำลองวุฒิภาวะที่มีอยู่นั้นต้องมี

ความก้าวหน้าพอที่จะสามารถแก้ไขปัญหาที่ระบุได้ ดังนั้นจากผลการวิเคราะห์ที่ว่าการไม่มีแบบจำลองวุฒิภาวะที่น่าพอใจสำหรับพื้นฐานของกิจกรรมทั้งหมด จึงเป็นเหตุผลสำคัญของการพัฒนาแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง เพื่อวัดความก้าวหน้าและระดับพัฒนาการของการบริหารความเสี่ยงขององค์กร (Oliva, 2016) เพื่อการวางแผนสำหรับการปรับปรุงตามผลลัพธ์ขององค์กร และเป็นการช่วยให้แต่ละองค์กรสามารถเทียบเคียง (Benchmarking) พัฒนาการของการเพิ่มมูลค่าผลการดำเนินงานขององค์กรได้ด้วย (AON, 2010)

การศึกษาการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กรในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา พบในลักษณะของรูปแบบเชิงรุกหรือการเฝ้าระวัง ซึ่งมีกิจกรรมการดำเนินงาน ที่ประกอบด้วย 4 ระดับ ได้แก่ 1) การเริ่มต้น (Forming) 2) การพัฒนา (Developing) 3) การสร้าง (Established) และ 4) การบูรณาการ (Integrated) (Lundquist, 2015) สำหรับองค์ประกอบตัวแบบความสามารถในการจัดการความเสี่ยง ที่มุ่งสู่ผลสำเร็จของผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ประสิทธิภาพการเรียนรู้ขององค์กร การสนับสนุนด้านทรัพยากร ความสามารถในการจัดการความเสี่ยง และผลการดำเนินงานขององค์กร (Lappanopakorn, Jadesadalug & Sansook, 2017) ส่วนตัวแบบการบริหารความเสี่ยงด้านปัจจัยแห่งความสำเร็จของมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ประกอบด้วย 4 ปัจจัย ได้แก่ (1) ปัจจัยด้านนโยบายและกลยุทธ์ในการบริหารความเสี่ยง (2) ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร (3) ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ และ (4) ปัจจัยด้านระบบสารสนเทศ (Wiphatkrut, 2014)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มผู้บริหาร และกลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ ที่ทำงานเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 57 แห่ง เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกลุ่มมหาวิทยาลัยทั่วไป 9 แห่ง มหาวิทยาลัยราชภัฏ 38 แห่ง มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 9 แห่ง สถาบันวิทยาลัยชุมชน 1 แห่ง จำนวนทั้งสิ้น ประมาณ 35,889 คน (Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation, 2018) โดยมีการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan (1970 as cited in Ekakul, 2000) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ในกลุ่มผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหาร และกลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ จำนวน 385 คน จากสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 30 แห่ง เป็นสถาบันอุดมศึกษาของรัฐในกลุ่มมหาวิทยาลัยทั่วไป 5 แห่ง จำนวน 65 คน เป็นกลุ่มผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหาร 20 คน กลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ 45 คน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏ 20 แห่ง จำนวน 255 คน เป็นกลุ่มผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหาร 85 คน กลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ 170 คน และกลุ่มมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล 5 แห่ง จำนวน 65 คน เป็นกลุ่มผู้ที่ดำรงตำแหน่งบริหาร 20 คน กลุ่มคณาจารย์สายวิชาการ 45 คน ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

สถาบันอุดมศึกษา	ประชากร (แห่ง)	กลุ่มตัวอย่าง (แห่ง)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)	
			ผู้บริหาร	คณาจารย์สาย วิชาการ
มหาวิทยาลัยทั่วไป	9	5	20	45
มหาวิทยาลัยราชภัฏ	38	20	85	170
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล	9	5	20	45

วิธีการเก็บข้อมูล ใช้การเก็บข้อมูลในรูปแบบ Google Form โดยขอหนังสือเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ส่งไปยังสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) จำนวน 30 แห่ง

เครื่องมือที่ใช้ การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามกระบวนการบริหารความเสี่ยงแบบทั่วทั้งองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) ที่สร้างเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 75 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิ ได้ค่า IOC รายข้อ 0.6–0.8 และนำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมด ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.97

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) ด้วยวิธีการหมุนแกน (Method of Rotation) เทคนิคการหมุนแกนในการวิเคราะห์องค์ประกอบใช้หลักการหมุนแกนอ้างอิง (Reference Axis) ซึ่งเป็นแกนแทนองค์ประกอบ ให้แกนอ้างอิงผ่านจุดพิสัยของตัวแปรให้มากที่สุด เพื่อให้ได้องค์ประกอบที่มีโครงสร้างง่าย (Simple Structure) ไม่ซับซ้อน โดยใช้การหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง แบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ มีรายละเอียดดังนี้

1. ผลการทดสอบความเหมาะสมของชุดตัวแปรที่ทำการศึกษา โดยการวิเคราะห์ Kaiser–Meyer–Olkin Measure of Sampling Adequacy: KMO พบว่ามีค่าเท่ากับ 0.937 ซึ่งมากกว่า 0.80 แสดงว่าตัวแปรชุดนี้มีความเหมาะสมที่นำมาวิเคราะห์องค์ประกอบในระดับดีมาก ตามเกณฑ์ของ Kim & Mueller (as cited in Wirachai, 1999) และผลการทดสอบ Bartlett’s Test of Sphericity พบว่าตัวแปรต่าง ๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าตัวแปรต่าง ๆ สามารถนำไปใช้วิเคราะห์องค์ประกอบได้ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงการวัดค่า KMO และการทดสอบ Bartlett's test

รายการ	ค่า
Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy	0.937
Bartlett's Test of Sphericity Chi-Square	35858.136
Df	2775
P-value	.000

2. การวิเคราะห์องค์ประกอบใช้สถิติการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis) และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Correlation) โดยใช้วิธีวิเคราะห์องค์ประกอบหลัก (Principal Axis Factoring Analysis) ด้วยการหมุนแกนแบบตั้งฉาก Orthogonal Rotation ด้วยวิธีแวนริแมกซ์ (Varimax Rotation) ซึ่งถือเกณฑ์การเลือกตัวแปรที่อยู่ในองค์ประกอบตัวใดจะพิจารณาจากค่าความแปรปรวนของตัวแปร (Eigenvalue) ที่มากกว่า 1 โดยถือเอาค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัวขององค์ประกอบนั้นตามวิธีของไกเซอร์ (Kaiser) และจัดองค์ประกอบที่ประกอบด้วยตัวแปรสังเกตได้ 2 ตัวขึ้นไป มารวมกันอยู่ในองค์ประกอบเดียวกัน (Kaiyawan, 2013) ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงค่าสถิติสำหรับแต่ละองค์ประกอบทั้งก่อนและหลังการสกัดปัจจัย

Factor	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared		
				Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	41.371	55.161	55.161	41.061	54.749	54.749
2	3.075	4.100	59.262	2.723	3.631	58.380
3	2.798	3.731	62.992	2.459	3.279	61.658
4	2.452	3.269	66.262	2.091	2.788	64.447
5	2.117	2.823	69.084	1.775	2.367	66.813
6	1.604	2.139	71.223			
7	1.355	1.807	73.030			
8	1.267	1.689	74.719			
9	1.184	1.578	76.297			
10	1.098	1.464	77.761			
11	1.058	1.410	79.171			
12	.938	1.251	80.422			
13	.822	1.096	81.519			
14	.762	1.016	82.535			
15	.732	.976	83.510			
16	.693	.924	84.434			
17	.636	.847	85.282			
18	.598	.798	86.079			
19	.572	.763	86.843			
20	.532	.710	87.552			

3. ผลจากการจัดตัวแปรเข้าองค์ประกอบ และการตั้งชื่อองค์ประกอบ พบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการวิเคราะห์มีทั้งหมด 75 ตัวแปร สามารถจัดกลุ่มองค์ประกอบ (Component) ได้จำนวน 5 องค์ประกอบ มีค่าไอแกน (Eigenvalue) เกิน 1.00 ซึ่งแสดงว่าแต่ละองค์ประกอบสามารถอธิบายความแปรผันของตัวแปรทั้งหมด 75 ตัวแปร ได้มากกว่า 1 องค์ประกอบ สามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรทั้งหมด 75 ตัวแปร ได้ร้อยละ 66.81 เมื่อจัดองค์ประกอบ

เข้าไว้ในแต่ละองค์ประกอบ และได้มีการตั้งชื่อสื่อความหมายที่สอดคล้องกับองค์ประกอบเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ซึ่งแสดงในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยง ตัวแปร และค่าไอเกนของแต่ละองค์ประกอบ

องค์ประกอบ	ตัวแปร	ค่าไอเกน
1. ภาวะผู้นำและกระบวนการตัดสินใจ	1. สถาบันมีงบประมาณสำหรับการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงโดยตรง	41.37
	2. สถาบันมีการใช้ Road Matrix และหรือ Road Map เป็นเครื่องมือในการพัฒนากรอบความเสี่ยงในภาพรวม	
	3. มีการระบุและประเมินการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกสถาบัน ที่ส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์และวัตถุประสงค์ที่สำคัญของสถาบัน เช่น การเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร การปรับเปลี่ยนกฎระเบียบ เป็นต้น	
	4. สถาบันมีการนำผลการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงในปีที่ผ่านมา สู่การทบทวนความเสี่ยง	
	5. สถาบันมีการทำแผนกลยุทธ์รับมือความเสี่ยงฉุกเฉินเร่งด่วน เพื่อการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงต่อไป	
	6. สถาบันมีการใช้ระบบเทคโนโลยี ในการบริหารความเสี่ยง	
	7. สถาบันจัดให้มีสารสนเทศในการบริหารความเสี่ยง อย่างเพียงพอ เหมาะสม และทันเวลา	
	8. สถาบันมีการระบุและจัดการความเสี่ยง โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล (Big Data Analytics)	
	9. สถาบันมีการสื่อสารข้อมูลการบริหารความเสี่ยง ทั้งระดับบนลงล่าง (Top-down Approach) และระดับล่างขึ้นบน (Bottom-up Approach)	
	10. สถาบันมีช่องทางการสื่อสารการบริหารความเสี่ยงที่เพียงพอ ทั้งภายในและภายนอก	
	11. สถาบันมีรายงานผลการดำเนินงานบริหารความเสี่ยง ที่มาจากทุกระดับอย่างทั่วถึง	
	12. สถาบันมีการจัดทำรายงานผลการดำเนินงานบริหารความเสี่ยง โดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดเก็บ	
	13. มีการนำเสนอผลการดำเนินงานบริหารความเสี่ยง ต่อที่ประชุมคณะกรรมการบริหารสถาบัน	
	14. สถาบันมีรายงานสรุปผลการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงในรูปแบบเอกสาร	
	15. สถาบันมีรายงานสรุปผลการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยง ในรูปแบบดิจิทัล เช่น CD, Handy drive, Google Cloud เป็นต้น	
	16. การสรุปผลการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบัน	
	17. สถาบันมีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงในรูปแบบออนไลน์ เช่น บน Website, Google Drive เป็นต้น	
	18. สถาบันมีการประกาศเจตนารมณ์ของผู้บริหารเป็นลายลักษณ์อักษรในการดำเนินการบริหารความเสี่ยง	
	19. สถาบันมีการทบทวนแนวทางการบริหารความเสี่ยงเป็นระยะ ๆ โดยผู้บริหาร	

องค์ประกอบ	ตัวแปร	ค่าไอเกน
	20. ผู้บริหารมีการตัดสินใจ โดยใช้ข้อมูลการบริหารความเสี่ยงที่ผ่านการวิเคราะห์ (Big Data Analytics) ของสถาบัน	
2. นโยบาย และ กลยุทธ์การบริหาร ความเสี่ยง	1. สถาบันมีวัฒนธรรมองค์กรที่เข้มแข็งของการบริหารความเสี่ยง 2. แผนกลยุทธ์ทางการเงินมีความสำคัญต่อการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของสถาบัน 3. แผนกลยุทธ์ทางการเงินที่คาดการณ์ได้ สะท้อนปัญหาความเสี่ยงทางการเงินของสถาบัน 4. สถาบันมีการใช้ข้อมูลด้านการเงินในปีที่ผ่านมา ประกอบการวิเคราะห์แผนกลยุทธ์การเงินในปัจจุบัน 5. สถาบันมีการกำหนดวัตถุประสงค์การบริหารความเสี่ยง ที่สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ทางการเงิน 6. สถาบันมีการนำข้อมูลด้านการเงินในรอบปีที่ผ่านมา ประกอบการพัฒนากรอบการบริหารความเสี่ยง 7. สถาบันมีการทบทวนและประเมินความเสี่ยง โดยใช้แผนกลยุทธ์การเงินเป็นกรอบ 8. สถาบันมีวงเงินฉุกเฉินสำหรับใช้ในการบริหารความเสี่ยงที่ไม่ได้อยู่ในแผนกลยุทธ์ 9. ความเสี่ยงของสถาบันมาจากการปฏิบัติงานที่ไม่บรรลุเป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา 10. แต่ละคณะมีความเสี่ยงที่แตกต่างกันไปตามพันธกิจที่สำคัญ แต่สอดคล้องกับความเสี่ยงของสถาบัน 11. การดำเนินงานบริหารความเสี่ยงสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสถาบัน 12. การบริหารความเสี่ยงดำเนินการภายใต้แผนกลยุทธ์ของสถาบัน 13. การระบุความเสี่ยงที่รับได้ ต้องการความร่วมมือร่วมของทุกฝ่าย/งานในสถาบัน 14. สถาบันมีการประเมินความเสี่ยงในการค้นหากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น 15. สถาบันมีการประเมินสถานการณ์กลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง ที่สนับสนุนพันธกิจและวิสัยทัศน์ 16. สถาบันมีการวิเคราะห์คู่แข่งในการค้นหากลยุทธ์การบริหารความเสี่ยง 17. มีการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลยุทธ์การบริหารความเสี่ยงที่สอดคล้องกับภาระงานตามพันธกิจของสถาบัน 18. มีการดำเนินงานบริหารความเสี่ยง ตามขั้นตอนของการควบคุมภายในของสถาบัน 19. สถาบันมีการระบุความเสี่ยง โดยการใช้ข้อมูลของปีที่ผ่านมา ประกอบการตัดสินใจในการระบุความเสี่ยงปัจจุบัน 20. มีการระบุความเสี่ยงครอบคลุมทุกด้าน ได้แก่ ด้านลูกค้า ด้านการปฏิบัติงาน ด้านการเงิน ด้านการปฏิบัติตามกฎระเบียบ ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของกลยุทธ์ของสถาบัน 21. มีการนำประเด็นความเสี่ยงของแต่ละงาน มาทำการประเมินความรุนแรงเพื่อการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อสถาบัน 22. สถาบันมีการจัดลำดับความสำคัญเพื่อใช้ในการตัดสินใจ ว่าความเสี่ยงใดควรเร่งจัดการก่อน ผ่านมติของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง	3.08

องค์ประกอบ	ตัวแปร	ค่าไอเกน
	23. สถาบันมีการเลือกการดำเนินการตอบสนองความเสี่ยง ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับการระบุความเสี่ยง ผ่านมติของคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง	
3. การกำกับดูแลกิจการ	1. สถาบันมีตัวแทนในระดับหัวหน้าจากสาขาต่าง ๆ เข้าร่วม เป็นคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงระดับคณะ	2.80
	2. สถาบันมีการดำเนินการบริหารความเสี่ยง ผ่านการกำกับและประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก	
	3. สถาบันมีวัฒนธรรมองค์กรของการบริหารความเสี่ยง ที่เน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกคน	
	4. คณะกรรมการบริหารความเสี่ยงของสถาบัน มีการจัดประชุมกันอย่างน้อยทุก 6 เดือน	
	5. งานบริหารความเสี่ยง เป็นภาระรับผิดชอบตามหน้าที่ของรองคณบดีแต่ละฝ่ายในสถาบัน	
	6. มี Flow chart และหรือคู่มือ ที่ชัดเจนในการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงสำหรับบุคลากรของสถาบัน	
	7. การบริหารความเสี่ยงถือเป็นภาระงานสำหรับบุคลากรในสถาบัน	
	8. มีการจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการบริหารความเสี่ยงแก่บุคลากรในสถาบัน	
	9. บุคคลที่ทำงานเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงของสถาบันจะมีสิทธิพิเศษ ในการเลื่อนขั้นเงินเดือน	
	10. มีการเชิญวิทยากรจากภายนอกเข้ามาอบรมให้ความรู้ในระดับผู้บริหารของสถาบัน	
	11. สถาบันมีตัวแทนจากหน่วยงานการเงินเป็นคณะกรรมการบริหารความเสี่ยง	
	12. สถาบันมีงบประมาณสำหรับการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงแฝงอยู่ในการประกันคุณภาพการศึกษา	
	13. ความเสี่ยงที่สำคัญของสถาบันมาจากการจัดการเรียนการสอน	
	14. ความเสี่ยงเป็นประเด็นที่มาจากกลยุทธ์หลักของสถาบัน	
	15. ผู้รับผิดชอบการบริหารความเสี่ยงของสถาบันมีอำนาจในการตัดสินใจโดยตรง	
4. ระบบสารสนเทศ การสื่อสาร และการรายงาน	1. วัฒนธรรมองค์กรของการบริหารความเสี่ยง จะปรับเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมของสถาบัน	2.45
	2. วัฒนธรรมองค์กรของการบริหารความเสี่ยง สอดคล้องกับกฎระเบียบของสถาบัน	
	3. สถาบันมีการจัดประชุมผ่าน Social-media เช่น Line, Google Meet, Microsoft Team เป็นต้น นอกเหนือช่องทางหลัก/ปกติ	
	4. สถาบันมีการประสานงานผ่าน Social-media เช่น Line, Google Meet, Microsoft Team เป็นต้น นอกเหนือช่องทางหลัก/ปกติ	
	5. การระบุความเสี่ยงที่รับได้ จะแตกต่างกันไปตามบริบทของลักษณะงาน ตามพันธกิจของสถาบัน	
	6. สถาบันมีการทบทวนและประเมินความเสี่ยงอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อสถาบัน	
	7. การประเมินการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ซึ่งเป็นวาระเร่งด่วน ใช้วิธีการเรียกประชุมของผู้บริหารในสถาบัน	
	8. ผู้บริหารมีการพิจารณาผลการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงของสถาบันว่าเป็นไปตามเป้าหมายหรือไม่	

องค์ประกอบ	ตัวแปร	ค่าไอเกน
	9. ผู้บริหารเป็นผู้พิจารณาความเสี่ยงอื่น ๆ ที่เกิดขึ้น และอาจส่งผลกระทบต่อสถาบัน	
	10. ผู้บริหารมีการพิจารณาปรับปรุงการบริหารความเสี่ยงซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ได้แก่ การปรับโครงสร้าง การเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายนอก อันอาจส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารความเสี่ยงของสถาบัน	
	11. ผู้บริหารมีการพิจารณาดำเนินการจัดทำแผนกลยุทธ์รับมือกรณีความเสี่ยงฉุกเฉินเร่งด่วนของสถาบัน	
	12. ผู้บริหารมีหน้าที่กำกับดูแลการรายงานผลการดำเนินงานบริหารความเสี่ยงของสถาบัน	
5. วัฒนธรรม สถาบัน	1. สถาบันมีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารความเสี่ยงระดับคณะ	2.12
	2. สถาบันมีการจัดตั้งทีมงานเฉพาะ เพื่อการดำเนินงานตามประเด็นความเสี่ยง	
	3. คณะมีบทบาทสำคัญในการบริหารความเสี่ยงระดับคณะ	
	4. รองคณะมีบทบาทเด่นชัด ในด้านการดำเนินการบริหารความเสี่ยงระดับคณะ	
	5. การบริหารความเสี่ยงถูกบรรจุไว้ในงานประกันคุณภาพของสถาบัน	

4. ผลจากการวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการบริหารความเสี่ยง ทำให้ได้แบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ 5 ระดับ ที่มีการไต่ระดับจากการไม่มีโครงสร้าง กฎระเบียบ การมีข้อจำกัด ไปจนถึงมีการบูรณาการเข้ากับงานประจำในทุกหน่วยงาน ประกอบด้วย

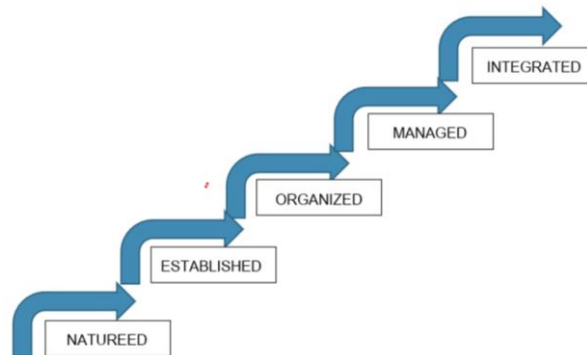
วุฒิภาวะระดับที่ 1 ธรรมชาติสถาบัน (Natured) เป็นระดับที่ไม่ค่อยตระหนักถึงการบริหารความเสี่ยงของสถาบัน ไม่มีโครงสร้างทางกายภาพหรือแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยงขององค์กร เป็นการนำแนวทางการบริหารความเสี่ยงมาใช้เกิดขึ้นในลักษณะที่ไม่มีโครงสร้าง

วุฒิภาวะระดับที่ 2 การสร้าง (Established) เป็นระดับที่เริ่มตระหนักถึงการบริหารความเสี่ยง ภายใต้การใช้เทคนิค เครื่องมือ และวิธีการบริหารความเสี่ยงเบื้องต้น การจัดการความเสี่ยงเป็นแบบใช้ศูนย์รวม (Centralized) และการมีส่วนร่วมต่ำของบุคลากรโดยทั่วไป

วุฒิภาวะระดับที่ 3 การจัดระเบียบ (Organized) เป็นระดับของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความเสี่ยงของสถาบันที่สูงขึ้น มีการใช้เทคนิค เครื่องมือ และวิธีการในการบริหารความเสี่ยงที่เข้มข้นมากขึ้น รวมทั้งมีการใช้แรงจูงใจเพื่อการมีส่วนร่วมของบุคลากร

วุฒิภาวะระดับที่ 4 การบริหารจัดการ (Managed) เป็นระดับที่มีความตระหนักและการจัดการในระดับสูงของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยงของสถาบัน มีการกระจายอำนาจในการบริหารความเสี่ยงมากขึ้น ยึดถือการสื่อสารเป็นส่วนสำคัญ การบริหารความเสี่ยงของสถาบันเน้นการมีส่วนร่วมของบุคลากรเพื่อการพัฒนาโอกาส

วุฒิภาวะระดับที่ 5 การบูรณาการ (Integrated) เป็นระดับที่มีการจัดระเบียบของกระบวนการบริหารความเสี่ยงของสถาบันที่มีประสิทธิภาพ ผ่านกระบวนการตัดสินใจของผู้บริหาร เพื่อความโปร่งใสในการกำกับดูแลกิจการ และวัฒนธรรมองค์กร มีการจัดการกลยุทธ์ในการพัฒนารอบการบริหารความเสี่ยงในภาพรวม รวมทั้งมีการจัดทำแผนกลยุทธ์เพื่อการรับมือกรณีความเสี่ยงฉุกเฉินเร่งด่วน ภายใต้การใช้เทคนิค เครื่องมือ และวิธีการบริหารความเสี่ยงขั้นสูง สามารถแสดงได้ ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 แบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงสำหรับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

อภิปรายผล

การวิเคราะห์องค์ประกอบและกระบวนการบริหารความเสี่ยงในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยในการวิเคราะห์องค์ประกอบ พบว่า สามารถแบ่งกระบวนการบริหารความเสี่ยง ออกได้เป็น 5 องค์ประกอบ ซึ่งเมื่อพิจารณาองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร ของ The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO] (2017) ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ (1) การกำกับดูแลกิจการและวัฒนธรรมองค์กร (Governance and Culture) (2) กลยุทธ์และการกำหนดวัตถุประสงค์องค์กร (Strategy & Objective Setting) (3) ผลการดำเนินงาน (Performance) (4) การทบทวนและปรับปรุงแก้ไข (Review & Revision) และ (5) สารสนเทศ การสื่อสาร และการรายงาน (Information, Communication & Reporting) สอดคล้องกับการศึกษาการพัฒนาตัวแบบความสามารถในการจัดการความเสี่ยงที่มุ่งสู่ผลสำเร็จของผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ของ Lappanopakorn, Jadesadalug & Sansook (2017) พบว่า ตัวแบบความสามารถในการจัดการความเสี่ยง ที่มุ่งสู่ผลสำเร็จของผลการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง ประสิทธิภาพการเรียนรู้ขององค์กร การสนับสนุนด้านทรัพยากร ความสามารถในการจัดการความเสี่ยง และผลการดำเนินงานขององค์กร แตกต่างจากการศึกษาของ Oliva (2016) ที่ศึกษาแบบจำลองวุฒิภาวะสำหรับการบริหารความเสี่ยงขององค์กร ในประเทศบราซิล พบการวิเคราะห์องค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยง แบ่งเป็น 4 องค์ประกอบ คือ Organization, Technicality, Transparency และ Involvement

2. จากผลการศึกษาแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง ในครั้งนี้พบว่า มีระดับวุฒิภาวะ 5 ระดับ ซึ่งโดยทั่วไประดับวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง มักประกอบด้วย 4-5 ระดับ แต่ละระดับของการจัดลำดับองค์กรจัดขึ้นตามความสำเร็จของการบริหารความเสี่ยงแบบทั่วทั้งองค์กร และมีแนวทางในการปฏิบัติที่ดีที่สุดของกระบวนการบริหารความเสี่ยง (Risk and Insurance Management Society, 2006) นอกจากนั้นยังพบว่าองค์กรที่มีวุฒิภาวะระดับ 4 นั้น มักเป็นองค์กรที่มีวุฒิภาวะสูง (High Maturity Company) การที่จะได้วุฒิภาวะระดับนี้ มีความจำเป็นจะต้องดำเนินงานที่วุฒิภาวะระดับ 3 มาเป็นระยะเวลานานพอ ที่จะจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ เอาไว้ จนสามารถนำมาใช้จัดการด้วยหลักการสถิติได้ (Malaivongs, 2015) และหากจะพัฒนาหรือมีการเลื่อนระดับจากขั้นต่ำผ่านเส้นทางที่วางแผนไว้ไปสู่ระดับสุดท้ายของวุฒิภาวะ การจะได้มาต้องผ่านซึ่งการมีทักษะ ความรู้ แนว

ปฏิบัติและความเชื่อ ค่านิยมที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งเป็นข้อตกลงประการแรกจาก 5 ประการของโมเดลวุฒิภาวะ (Spikin, 2013) สอดคล้องกับการศึกษาของ Oliva (2016) ที่ศึกษาแบบจำลองวุฒิภาวะสำหรับการบริหารความเสี่ยงขององค์กร ในประเทศบราซิล พบว่า งานวิจัยได้นำเสนอระดับวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงไว้ 5 ระดับด้วยกัน ได้แก่ (1) Insufficient ERM (2) Contingency ERM (3) Structured ERM (4) Participative ERM และ (5) Systemic ERM แต่การศึกษาการบริหารความเสี่ยงทั่วทั้งองค์กร (Enterprise Risk Management: ERM) ในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ของ Lundquist (2015) พบว่า กิจกรรมการดำเนินงานการบริหารความเสี่ยงแบบทั่วทั้งองค์กร ประกอบด้วย 4 ระดับ คือ (1) การเริ่มต้น (Forming) (2) การพัฒนา (Developing) (3) การสร้าง (Established) และ (4) การบูรณาการ (Integrated) และการศึกษาของ Wibowo & Taufix (2017) ที่ศึกษาการพัฒนาแบบประเมินตนเองของวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงสำหรับองค์กรลูกค้าในโครงการก่อสร้างสาธารณะ: บริษัทชาวอินโดนีเซีย พบว่า ได้แบ่งออกเป็น 4 ระดับ ดังต่อไปนี้ (1) Naïve (0–24 คะแนน) (2) Novice (25–49 คะแนน) (3) Normalized (50–74 คะแนน) และ (4) Management (75–100 คะแนน) โดยที่แบบจำลองนี้ได้ถูกนำไปทดลองนำร่องกับหน่วยราชการในสังกัดกระทรวงโยธาธิการ

สรุปผล

จากการศึกษาแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบของกระบวนการบริหารความเสี่ยง จะเห็นได้ว่าแบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ธรรมชาติสถาบัน (Natured) ระดับที่ 2 การสร้าง (Established) ระดับที่ 3 การจัดระเบียบ (Organized) ระดับที่ 4 การบริหารจัดการ (Managed) และระดับที่ 5 การบูรณาการ (Integrated)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

สถาบันอุดมศึกษาของรัฐสามารถใช้แบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง ทั้ง 5 ระดับนี้ในการประเมินตนเองว่าอยู่ในระดับใด และสามารถเทียบกับสถาบันอื่น ๆ เพื่อการพัฒนาระบบการบริหารความเสี่ยงของสถาบันให้ดียิ่งขึ้น

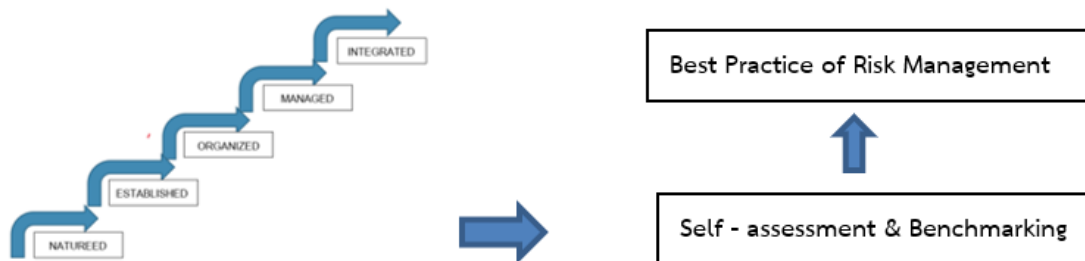
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ศึกษาเพิ่มเติมในด้านขนาดภาพขององค์ประกอบและกระบวนการบริหารความเสี่ยง เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ด้านการบริหารความเสี่ยงในสถาบันการศึกษาให้บังเกิดผลในวงกว้างต่อสังคมต่อไป

องค์ความรู้ใหม่

แบบจำลองวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 5 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1 ธรรมชาติสถาบัน (Natured) ระดับที่ 2 การสร้าง (Established) ระดับที่ 3 การจัดระเบียบ (Organized) ระดับที่ 4 การบริหารจัดการ (Managed) และ ระดับที่ 5 การบูรณาการ (Integrated) สามารถนำมาใช้ประเมินระดับวุฒิภาวะของการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ และเป็นข้อมูลในการตัดสินใจ เพื่อการบริหารจัดการด้านกระบวนการบริหารความเสี่ยงของสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการประเมินตนเองเพื่อทราบระดับวุฒิภาวะของการ

บริหารความเสี่ยง และไปใช้เทียบเคียง (Benchmarking) เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานที่ดี และการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงของสถาบันให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ภาพประกอบ 2 โมเดลการพัฒนากระบวนการบริหารความเสี่ยงสู่แนวทางในการปฏิบัติงานที่ดี โดยใช้แบบจำลองวุฒิภาวะการบริหารความเสี่ยง

References

- AON. (2010). *Global Enterprise Risk Management Survey 2010*. Retrieved June 13, 2020, from <http://wrc.rims.org/HigherLogic/System/DownloadDocumentFile.ashx?DocumentFileKey=b5ed120b-3662-4293-ba93-03d2a72bfe7f>
- Chapman, J. R. (2011). *Simple Tools and Techniques for Enterprise Risk Management* (2nd ed.). Retrieved June 13, 2020, from <http://www.insurance-institute.ru/library/zothers/chapman.pdf>
- Christensen, C.M., Horn, M.B., Caldera, L., & Soares, L. (2011). *Disrupting College: How Disruptive Innovation Can Deliver Quality and Affordability to Postsecondary Education*. Retrieved June 13, 2020, from <https://www.semanticscholar.org/paper/Disrupting-College%3A-How-Disruptive-Innovation-Can-Christensen-Horn/e596dab7fdd850b9bc296ee396aa2f14acee8a1c#paper-header>
- Curkovic, S., Scannell, T., Wagner, B. J., & Vitek, M. J. (2013). A Longitudinal Study of Supply Chain Risk Management Relative to COSO's Enterprise Risk Management Framework. *Modern Management Science & Engineering*, 1(1), 13-36.
- Ekakul, T. (2000). *Research Methods in Behavioral Sciences and Social Sciences*. Ubon Ratchathani: Ubon Ratchathani Rajabhat Institute.

- Ghazal, T., Soomro, T. R., & Shaalan, K. (2013). Integration of Project Management Maturity (PMM) based on Capability Maturity Model Integration (CMMI). *European Journal of Scientific Research*, 99(3), 418–428.
- Hoyt, R., & Liebenberg, A. (2011). The Value of Enterprise Risk Management. *Journal of Risk and Insurance*, 78, 795–822.
- Kaiyawan, Y. (2013). *Multivariate Statistical Analysis for Research*. Bangkok: Office of Academic Resources Chulalongkorn University.
- Karunaratne, A.H.G.K. (2018). The Impact of the Adoption of Enterprise Risk Management on the Industrial Financial Performance: Evidence from Sri Lanka. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 6(6), 9–20. DOI:10.20525/ijrbs.v6i6.815
- Lappanopakorn, K., Jadesadalug, V., & Sansook, J. (2017). Developing Model of Risk Management Capabilities Toward Organizational Performance of Higher Education Institutions in Thailand. *Dusit Thani College Journal*, 11(3), 185–201.
- Lundquist, A. E. (2015). *Enterprise Risk Management (ERM) at U.S. Colleges and Universities: Administration Processes Regarding the Adoption, Implementation, and Integration of ERM* (Doctor of Philosophy). Western Michigan University.
- Malaivongs, K. (2015). *Capability Model for Teaching*. Retrieved July 19, 2020, from <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/EAUHJSci/issue/view/3859>
- Ministry of Higher Education, Science, Research and Innovation. (2018). *Higher Education Statistics: Academic Year 2018*. Bangkok: Zeno Publishing & Packaging.
- Nocco, B., & Stulz, R. (2006) Enterprise Risk Management: Theory and Practice. *Journal of Applied Corporate Finance*, 18, 8–20. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1745-6622.2006.00106.x>
- Office of the Higher Education Commission. (2007). *The Framework of the 15-year Long-Term Higher Education Plan, No. 2 (2008–2022)*. Bangkok: Office of the Higher Education Commission.
- Oliva, F. L. (2016). A Maturity Model for Enterprise Risk Management. *International Journal of Production Economics, Elsevier*, 173, 66–79.
- Proença, D., Estevens, J., Vieira, R., & Borbinha, J. (2017). Risk Management: A Maturity Model Based on ISO 31000. In *Conference: 2017 IEEE 19th Conference on Business Informatics (CBI)*. DOI:10.1109/CBI.2017.40

- Puncreobutr, V. (2019). Disruption in Thailand' s Higher Education. *APHEIT Journal*, 25(1), 94–113.
- Risk and Insurance Management Society. (2006). *RIMS Risk Maturity Model (RMM) Enterprise Risk Management: Executive Summary*. Retrieved June 13, 2020, from https://www.logicmanager.com/pdf/rims_rmm_executive_summary.pdf
- Spikin, I. J. C. (2013). *Developing a Risk Management Maturity Model: A Comprehensive Risk Maturity Model for Dutch Municipalities*(Doctoral Dissertation). University of Twente.
- The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission [COSO]. (2017). *Enterprise Risk Management – Integrating with Strategy and Performance, Executive Summary*. Retrieved June 13, 2020, from <https://www.coso.org/Documents/2017-COSO-ERM-Integrating-with-Strategy-and-Performance-Executive-Summary.pdf>
- Wibowo, A., & Taufix, J. (2017). Developing a Self-assessment Model of Risk Management Maturity for Client Organizations of Public Construction Projects: Indonesia context. *Science Direct*, 171, 274–281.
- Wirachai, N. (1999). *LISREL Model: Statistical for Research* (3rd ed.). Bangkok: Office of Academic Resources Chulalongkorn University.
- Wiphatkrut, S. (2014). A Risk Management Model of Rajabhat Universities in Thailand. *Journal of Interdisciplinary Research: Graduate Studies*, 3(1), 45–67.